

IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA

Najradije bih svoju priču započela citatom Tolkina koji glasi: *“Svijet nije u knjigama i mapama, on je tamo napolju”* Šta bi ovo moglo značiti? Gdje počinje, a gdje završava stvarnost? Vjerovanja sam takvog da se stvarnost može osjetiti samo u sadašnjosti, gdje je često nijesmo ni svjesni. Bivamo opijeni trenutkom, gubimo osjećaj da trenutno analiziramo niz događaja koji se dešavaju i nesvjesno naslažu u podsvijesti. Drugi stepen, onaj kompleksniji, stoji u budućnosti, gdje pokušavamo prizvati te trenutke, dopunjene maštom, ali i novim znanjem koje smo stekli o tom mjestu. Za mene su knjige uvijek bile otvorena vrata svijeta, sposobnost pisca da te izvuče iz sopstvenog uma, i povede u nepregledne predjele i magična mjesta. Pokaže ti život i kulturu nekog novog naroda, njihove običaje, želje, potrebe. Odrastajući uz knjige, poželjela sam jednog dana osjetiti te stihove, riječi, opise kojima su se služili putopisci, pjesnici, usputni prolaznici. Fascinirana duhom avanturističkog života, i količinom mogućnosti koju pruža, uvijek sam se plašila i bježala od istog. Tako sam tek sad, na petoj godini studija, aplicirala na program mobilnosti studenata u Turskoj. Sami izbor mobilnosti je bio širi, ali za mene je Turska oduvijek bila jedan poseban kulturološki fenomen, mjesto spajanja istoka i zapada. Rušenja i ponovnog građenja. Umiranja i ponovnog rađanja. Jedan od tekstova koji su krivi što sam stekla taj dojam jeste knjiga Le Korbizjea „Putovanjima ka Istoku“, u kojoj opisuje svoja putovanja od Francuske, preko Balkana do Turske i Grčke. Opijena riječima kojima opisuje kulturu, detaljima koje primjećuje na ulici, među ljudima, u odnosu prema drugima, me navela da i sama razmišljam o takvom jednom putovanju. Nijesam se ni nadala da će se to ostvariti tako brzo.

Volim analizirati i posmatrati kulturološki fenomen u srcu samog mjesta. Osjetiti tu energiju i snagu koja pokreće ljude i daje im smisao. Kroz ovo putovanje imala sam priliku posjetiti jedan određeni broj turističkih mjesta u Turskoj. Uvijek sam mislila kako su takva mjesta precijenjena, i da u njima vlada samo dobro osmišljen marketing. No, ubrzo sam shvatila da i nije baš tako. Bila sam smještena u gradu Denizli, gdje se na 20-ak kilometara od grada, nalaze Pamukkale, termalni izvori, iznad kojih leži antički grad Hierapolis. Ovaj antički grad je bio jedan od najznačajnijih u svoje vrijeme, da je redovan gost gradu bila i Kleopatra. Koračajući ulicama Heropolisa posmatrala sam polomljene stubove, osjetila smijenjene civilizacije i ostatke bogatstva nekada najjačih svjetskih sila. Graditelji žive, sve dok se nazire i posljednji tračak njihovog rada na kamenu. Sjedeći na amfiteatru posmatrala sam sjedište bine. U glavi sam

pokušala da rekonstruišem njihov život, da shvatim kako su živjeli, o čemu su razmišljali, čime su se vodili, u šta su vjerovali.

1). *Ostaci antičkog stuba*

2) *Amfiteatar u antičkom gradu Hierapolisu*

Odmah na ivicama tog grada, nalazi se geološki fenomen, Pamukkale, ili Pamučna tvrđava. Bosi, spuštali smo se polako niz bjelinu koja je pekla oči, skoro da sam izgubila osjećaj orijentacije. Osjećala sam teksture nataloženog pijeska, koji se pretvorio u kamen. Cijeli prostor je odavao osjećaj smirenosti, kohezije između čovjeka i prirode.

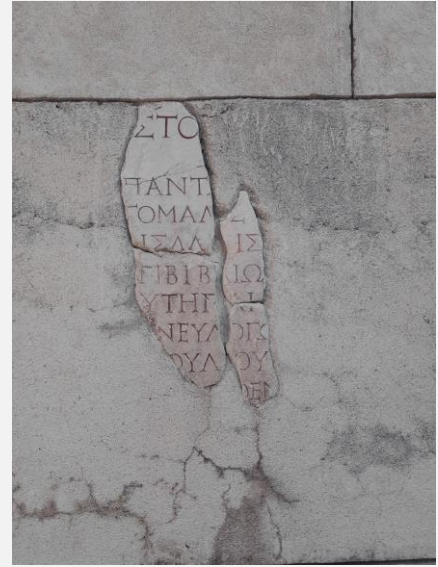
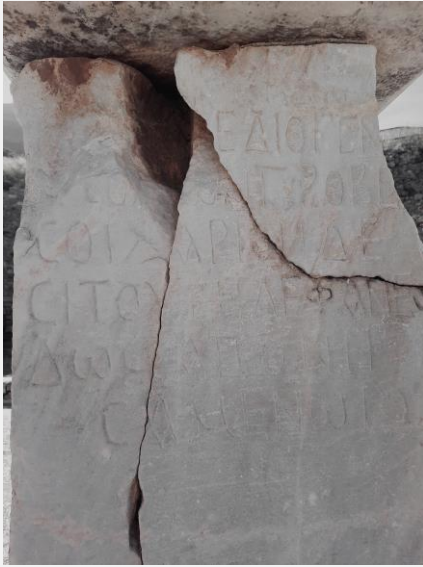
3) *Pamukkale*

Gdje god ima vode, ima i te blješteće bjeline. Jezero Salda je jedno od najdubljih jezera u Turskoj, sa 196 metara dubine. Vrsta tla koje se nalazi u ovoj oblasti, je po istraživanjima, skoro pa identično tlu na Marsu.

4) Jezero Salda

U neposrednoj blizini grada, nalazi se još niz arheoloških nalazišta antičke Grčke i Rima. A jedno od najznačajnijih antičkih gradova je i grad Efes. Grad je u svom vrhuncu bio glavni grad rimske provincije Male Azije, i jedna od najvećih luka u svijetu. Veliki amfiteatar u Efesu je jedno od najvećih u antičkom svijetu, podignuto u 4 vijeku p.n.e. a dopunjeno sa dolaskom Rimljana. Zvučna izolacija ovog mjesta fascinira i danas i jednostavno shvatam sa koliko su pažnje i truda vodili računa o svim aspektima graditeljskog procesa. Artemidin hram u Efesu se smatra jednim od sedam starih svjetskih čuda i u to vrijeme je bio najveći hram na planeti. Na ovim prostorima su bili najznačajniji gradovi Antike i Rima, potom razvoj Hrišćanstva, prvih naseobina, Vizantije, dolaska Otomanskog carstva. Glavni gradovi, luke, ekonomski i politički centri. Grad Efes je važan centar ranog Hrišćanstva, gdje je boravio apostol Pavle. Takođe, ovdje je nastalo i Jevanđelje po Jovanu. Na nekoliko kilometara od Efesa, nalazi se kuća Djevice Marije, koja je svoju starost dočekala na ovom mjestu.

5) Detalji građevina iz grada Effesa

6) Amfiteatar u Effesu

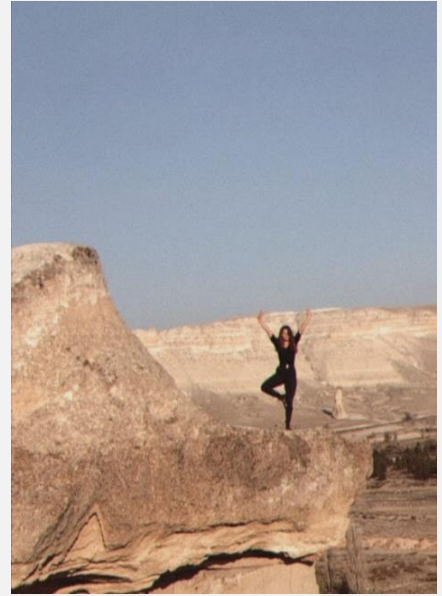
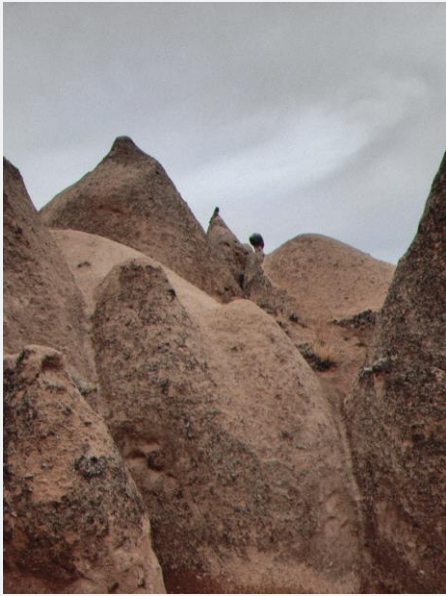
7) Kuća Djevice Marije

Ljudi su ranije mnogo pažljivije birali mjesta gdje će da borave. Morali su da biraju odgovarajuća mjesta koja ispunjaju osnovu ljudskog komfora. Znali su da osjete prostor, njegove mane i vrline, i da se prilagode tome. Samim tim, prostor je ispunjen nekom umirujućom energijom. Boraveći na ovakvim mjestima, imala sam osjećaj da putujem kroz vrijeme vraćajući se svaki put za jedan korak dalje kroz istoriju. Interesantna činjenica je, da su nedavnim istraživanjima na samom istoku Turske, na arheološkom lokalitetu Gobekli Tepe, pronašli ostatke najstarijih ljudi na planeti zemlji.

U samom srcu Turske, između tri ugašena vuklana nalazi se Kapadokija, zemlja nepreglednih ravnica, kanjona, kao i podzemnih gradova. Zahvaljujući vulkanskim talozima ljudi su rano shvatili da mogu vrlo lako da oblikuju zemlju i počeli su graditi gradove ispod gradova. U vremenima opasnosti, ljudi su se sklanjali u podzemne gradove, gdje su u zavisnosti od stepena opasnosti boravili i do nekoliko mjeseci. Ovo mjesto je bilo sklonište prvih hrišćana ,koji su zbog vjere bili proganjani i ubijani. Među ovim stijenama nalazi se veliki broj crkvi gdje se i danas mogu vidjeti dobro očuvane freske. Olakšavajuće okolnosti i prednost putovanja kao student jeste što postoji mnogo više mogućnosti i pogodnosti. Zahvaljujući studentskoj kartici ulazi su bili besplatni. Ono što daje posebnu čar ovakvom mjestu je što nikada ne znaš šta te očekuje. Odlaskom na mjesto gdje smo trebali imati tradicionalnu večeru, bili smo zatečeni objektom koji je više ličio na baraku, nego na nešto što bi mogli nazvati restoranom. Po prelasku praga shvatam da je to ulaz u podzemni grad, gdje se spuštamo nekoliko desetina metara u samo srce ogromne prostorije koja može da primi preko 200 ljudi. Članovi kulturno umjetničkog društva igrali su tradicionalne plesove, prikazujući kulturu izbliza, važnost performansa kao dio identiteta. Ubrzo smo svi postali dio igre, gdje su nas izvukli vani, u krug oko zapaljene vatre. Osjećaj slobode, i jačina u svakom pokretu. Osjeća se gordost, stav, ponositost, jasnoća. Sve su to odlike njihovog plesa koje direktno reprezentuju njih i njihov identitet. Miris zemlje, vizuelna blizina vatre, boje, muzika davale su totalno novu percepciju mojim doživljajima.

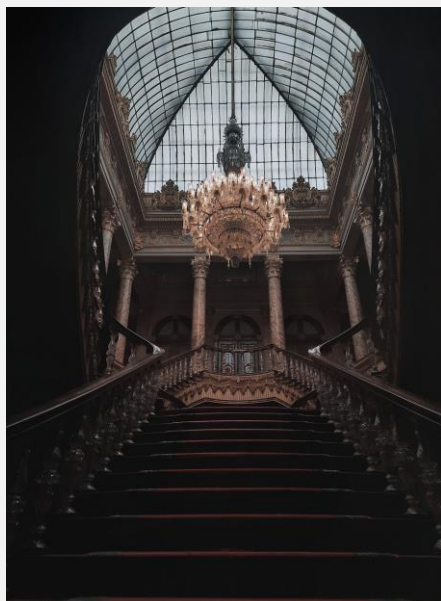
8) Grad Goreme; detalji u crkvama

Turci izrazito njeguju svoju kulturu i daju počast i čuvaju ono što je bilo prije njih. Najbolji prikaz istorijske kompleksnosti daje Istanbul, staro srce grada koje vjekovima stoji, mijenja se i prilagođava promjenama. Sve je intenzivno. Boravak od 10 dana u ovom gradu je bio od ogromnog značaja za taj finalni doživljaj kulture Turske. Kako su danas objekti spektakla, glavne atrakcije gradova i odraz moći države, ranije su to bili vjerski objekti. Za vrijeme Osmanskog carstva izgrađen je ogroman broj džamija koje su postale sastavni dio identiteta grada. To su građevine sa velikim proporcijama i rasponima kupola. Zauzimaju ogroman prostor, izbliza odaju utisak monumentalnosti dok su u širem kontekstu one nosioci vizura grada. Drugi doživljaj jeste unutar samih prostora. Imala sam priliku da uđem u džamiju u toku noći. Svjetlost spolja ulazi kroz vitraže i pravi prava umjetnička djela na podu. Komodo stepenice su

svake noći ukrašavali zvuci nekog muzičara. Uvijek je tu bilo ljudi koji bi zastali, uživajući u trenutku, dok su neki samo nijemo prolazili, zamišljeni i u svom svijetu. Mostovi su puni ribolovaca. Smireno čekaju da riba zagrije dok jato galebova neprestano prati brodove, ne bi li im ljudi bacili neki komad hrane. Potom slijedi vožnja Bosforom u sami suton, na prelazu iz dana u noć, dok je nebo puno različitih boja. Čuju se sirene brodova, galebova, automobila ili buke života koji vrvi. Dok se sa broda pruža prelijep pogled na konture Istanbula. Odlazak u jedan od najstarijih hamama i boravak uz opuštajuću melodiju. Prozori su na krovu, a struktura stakla stvara prelamanje svjetlosti koja se presijava na zidu. Činilo mi se kao da sam tu danima, a na samom izlasku sam imala osjećaj potpune isključenosti i totalnog uživanja.

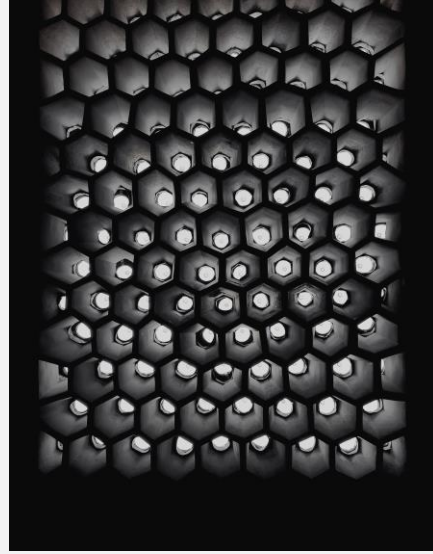
Bitnost ovog procesa učenja kroz putovanja za mene su od velikog značaja. Svi ovi elementi nepovratno stoje i čekaju da dođu na red da se preoblikuju i prenesu na kreativan proces. Mislim da je to bitno za arhitektonsku praksu jer upravo iz iskustvenog doživljaja možemo shvatiti sami proces i suštinu onoga što želimo doprinijeti i stvoriti. Uvijek sam bila privučena orijentom, igrom i spontanošću života kojim žive.

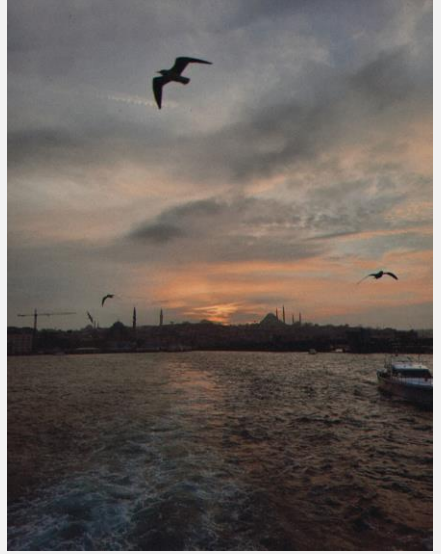
10) Dolmabahçe Palata

11) Zanatska radnja lampi

12) Zenitalni prozori na hamamima

13) Pogled sa broad ka Bosforu

14) Aja Sofija

15) Most na Bosforu

16) Galata toranj i pogled sa Galata tornja

Sam odlazak u drugu državu je već bio dovoljno veliki izazov i svi problemi na koje sam u trenucima nailazila su mali u odnosu na iskustvo koje sam stekla i doživjela. Sva ova putovanja su upotpunjena upravo ljudima sa kojima sam boravila, sa kojima sam dijelila svoje vrijeme i misli. Velika pomoć u procesu prilagođavanja i taj osjećaj da nijesam daleko od kuće je zahvaljujući prijateljima koje sam stekla tamo. Veliki broj njih je dio volonterske ESN (Erasmus Student Network) grupe koji su nam pomogli da premostimo sve barijere na koje smo nailazili. Najviše aktivnosti kojima sam prisustvovala bile su organizovane od strane ljudi iz ESN-a, gdje je svaka nedjelja bila ispunjena različitim događajima. Bilo da smo igrali odbojku, bili na noći tradicionalnog plesa, društvenih igara, odlazaka na koncerte i svirke, upoznavanje sa novim ljudima, obilazak lokalnih znamenitosti ... Zahvaljujući univerzalnom jeziku arhitekture, kroz crtež, nisam imala velikih problema prilikom predavljanja sopstvenih ideja. Na ovaj način, lako sam se uklopila u njihov sistem obrazovanja i predavanja. Profesori su bili u potpunosti posvećeni i uvijek na raspolaganju za bilo kakve nedoumice i pitanja. Jedini problem je što skoro niko od studenata ne govori engleski jezik, pa je komunikacija u tom smjeru bila ograničena.

17) Erasmus studenti i volonteri ESN Pamukkale

Na samom kraju, u ovom periodu rekonstruisanja događaja mnogo novih detalja izlazi na površinu. Osjećam da nisam bila svjesna mnogih stvari, situacija, mjesta na kojima sam bila, i da se sve to sada nekako naslaže. Najbitnije od cijelog ovog iskustva jeste komunikacija sa ljudima, iskustvo koje sam podijelila i doživjela. Velika prijateljstva koja sam izgradila i koja su mi olakšala da prebrodim loše i podijelim dobre trenutke. Svako novo mjesto i putovanje nosi svoje izazove. Sve što sam vidjela i doživjela ima ogromnu vrijednost ,a razlog tome je što sam sve to doživjela po prvi put i što je drugačije od onog već viđenog. Samo direktna komunikacija i sudar sa novim stvarima nas može obogatiti i ukazati na put kojim želimo ići.

